

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

(חבקות ג' ו')

פרשת חוקת

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות לחג	לוח אור הימים
21:21	20:24	19:33*	י-ם
21:18	20:22	19:31	ת"א
21:22	20:25	19:34	חיפה
21:18	20:22	19:31	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 19:13

ארץ רפאים תפיל

הקדושים החזיקו לו טובה, או מפני שמשמים זיכוהו על כך, ואמנם משה רבנו שהיה כל כולו תורה זכה לגמור את אחרון הרפאים, ואפשר שמפני זה התורה מציינת לנו בספר דברים שהוא נותר מן הרפאים [וזה חידוש של ספר דברים, שעוג היה מן הרפאים, ולאחר מכן אנו רואים זאת בעוד מקום אחד בנביאים בספר יהושע פרק יב (ד) וגבול עוג מִלְךְ הַבְּשָׁן מִיְמֵר הַרְפָּאִים הַיּוֹשֵׁב בְּעֵשְׂתְרוֹת וּבְאֶדְרָעִי].

והנה בברכות מסופר איך משה רבנו הרגו לעוג, וכך אמרו: שעוג הרשע אמר כמה מחנה ישראל שלוש פרסאות, דהיינו י"ב מיל, אלך ואעקור הר בגודל שלוש פרסאות ואזרוק עליהם ואהרגם, וכך עשה הלך והביא הר על ראשו בגודל שלוש פרסאות, אלא שהקב"ה הביא נמלים שנקבו את ההר מאמצעו ונכנס בתוך צוארו של עוג, וכמה שניסה בשיניו לשבר את ההר מעל צוארו לא הצליח אלא אדרבה שיניו נמשכו לכל עבר, בינתיים הגיע משה רבנו שגובהו היה עשר אמות, ומטהו היה בגובה עשר אמות וקפץ עוד עשר אמות ובכך הגיע לקרסוליו של עוג והכהו מכה עזה והפילו ארצה והרגו.

ואפשר שבאו רבותינו לרמוז לנו שבזכות לוחות הברית שבהם עשרת הדברות שהוריד משה לעם ישראל ניצחו את עוג, ולכן גובהו של משה עשר, והיינו גובהו הרוחני אותו שאב מעשרת הדברות, וכן מטה האלוקים אשר בידו עשר אמות, ובדרך כלל אין אדם הולך עם מטה בגובה שלו, רק נמוך ממנו, וכן קפץ עשר. וההר מרמז אל הר סיני בו קיבלו כל ישראל את התורה, ולכן ההר בגודל כל מחנה ישראל, שכל ישראל קיבלו את התורה ולכן משה בזכותו שהוריד את התורה לעם, ועם ישראל בזכותם שקיבלו את התורה בהר סיני, בזה ניצחו את עוג ואת בניו ואת כל עמו. והוא לימוד ולקח נפלא מה כח התורה, למי שעוסק בה ולהיפך למי שמתרפה ממנה.

והנה בברית בין הבתרים הובטח לאברהם אבינו עשר ארצות, וביניהם את הרפאים שהיא ארץ עוג, וכמו שנאמר בדברים (ג' י"ג) ההוא יקרא ארץ רפאים, וגם שם פירש רש"י, היא אותה שנתתי לאברהם, ולפי האמור נראה שבכונה הקב"ה אמר זאת לאברהם אבינו, לומר לו שעדיין לא תמה זכותו ואין מי שיעמוד כנגדו, אולם כאשר יקום האדם הראוי הוא יירש אותו, וזהו משה רבנו שקיבל את התורה ועסק בה בכל כוחו והיה ההיפך הגמור מרפיון התורה.

ובזה יש להבין את הפסוק (ישעיה כ"ו י"ט) יִהְיוּ מִתִּידָה נְבִלְתֵי יְקוֹמֹן הַקִּיצוֹ וְנִגְנְנוּ שִׁכְנֵי עֶפְרַיִם כִּי טַל אֹרֶת טֶלֶף וְאֶרֶץ רְפָאִים תִּפְּלוּ, והנה רבותינו (סוף כתובות) דרשו טל אורות על התורה, שכל מי שיש בו טל תורה, טל תורה יחייהו לעתיד לבוא בתחית המתים, ולפי האמור אפשר לומר שמי שיש בו טל תורה, הוא זה שיכול להפיל את ארץ רפאים, והוא נפלא.

אחים יקרים, בימים אלו אנו נכנסים לחודש תמוז, חודש שבו היו ראויים לוחות ראשונות להינתן, ובעונות נשברו, בואו ונצל חודש זה לעסק התורה ביתר שאת וביתר עוז, נמגר את כל אויבינו, ולהגאל גאולת עולמים, שגאולתנו תלויה בעסק תורתנו.

בפרשתנו נמצאים אנו בשנת הארבעים לצאת בני ישראל ממצרים, והנה עם ישראל מגיעים אל גבולה המזרחי של ארץ ישראל ועולים צפונה, בתחילה הם פוגשים את סיחון מלך חשבון שלא נותן להם לעבור בארצו נלחמים בו ומנצחים אותו וכובשים את ארצו, ואז הם פוגשים בחבל הבשן, אשר מלכו הינו לא אחר מאשר עוג מלך הבשן שהיה אחיו של סיחון (נדה ס"א.), אותו אנו מכירים כבר מימות אברהם אבינו ע"ה, ועליו רומזת התורה בספר בראשית (י"ד י"ג) ויבוא הפליטי, ופירש רש"י שלפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה של הארבעה נגד החמישה, ולאחר מכן הביא מדרש שזהו עוג שפלט מדור המבול, וא"כ לפי מדרשו הוא קדמון מאוד, וכבר חי בעולם לפי הפשט למעלה מארבע מאות שנה, ולפי המדרש למעלה משמונה מאות שנה.

והנה כאשר באו ישראל בגבולו, התורה מספרת (במדבר כ"א י"ג) וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמִלְחָמָה, ואומר לו הקב"ה למשה (שם ל"ד) אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיַדְךָ נִתְּמִי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אֶרְצוֹ וְעַשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הַבְּשָׁן וְאֶת יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן. ואמנם כאשר באו בגבול סיחון לא פחדו ממנו ולא דיבר עימם הקב"ה, אלא פשוט יצאו ונלחמו בו, ואילו כאן הקב"ה אומר למשה אל תירא אותו, ופירש רש"י: שהיה משה ירא להלחם שמה תעמוד לו זכותו של אברהם. והיינו מפני שהודיע לאברהם שלוש נשבה על ידי ארבעת המלכים, ואע"פ שכוונתו היתה לרעה שיצא אברהם וילחם איתם וימות והוא יקח את שרה לאשה, מ"מ הקב"ה לא קיפח שכרו ואמר לו חייך שחר פסיעותיך אתה נוטל שאתה מאריך ימים בעולם [כמבואר במדרש (בראשית רבה פרשה מב פסקה ח), ואפשר שכנגד כל פסיעה נתן לו הקב"ה שנה חיים בעולם הזה], ולכן דאג משה ממנו שמה אין המוות שולט בו, ולכן הקב"ה היה צריך להרגיעו ולומר שלא יירא אותו, כי בידך נתתי אותו, וכך היה וכמו שמפורש בתורה (שם ל"ה) וַיִּפּוּ אֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ עַד בְּלַתִּי הַשָּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת אֶרְצוֹ.

ואולם לא מבואר בתורה במה ביטל הקב"ה זכותו של עוג מפני משה רבנו, ונראה לומר בס"ד שלא התגבר משה על עוג אלא בזכות התורה הקדושה ומסירותו אליה, וביאור הענין כי הנה בסוף פרשת דברים (דברים ג' י"א) נאמר: כִּי רַק עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן נִשְׂאָר מִיְמֵי הַרְפָּאִים הַנֶּה עָרְשׁוֹ עָרְשׁ בְּרִזְלָה הוּא בְּרַבְתָּ בְּנֵי עַמּוֹן מִשְׁעֵ אַמּוֹת אֶרֶץ עַבְדֵי רְחֵבָה בְּאֶמֶת אִישׁ. והנה הרפאים נבראו נולדו וצמחו בגלל רפיון בני ישראל מהתורה, ולכן כל זמן שלא היתה תורה הרפאים חגגו, עלו וכבשו עוד חלקים בארץ, כמו שראינו בפרשת דברים, ואולם לאט לאט, עם ההתקרבות לקבלת התורה, אנו רואים את מחיקת הרפאים מן העולם, שכל זמן שאין תורה יש להם שליטה, אבל בזמן שיש תורה אין להם שליטה, והנה עוג נשאר מיתר הרפאים, אברהם בזכות קיום התורה ולימודה שלמדה השמיד כמעט את כל הרפאים וכן בזמנו כל מיני עמים למיניהם השמידו את הרפאים, וכאמור זה היה בזכות התורה של האבות, ואמנם מיתר הרפאים נשאר עוג, ואולי מפני שעשה חסד לאברהם אבינו לכן האבות

מחנות לוח ניסן
מסכים וידידותיים
לכתיבת נסוחי ושיחות
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהבדיל לע"נ דודי היקר: סעיד וקנין בן רחל ז"ל, ד' תמוז תשפ"ב, תנצב"ה.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות ליום שבת (המשך, סעודה שלישית)

ז"א בראשי תיבות ולא לומר זעיר אנפין, ודחה דבריהם מפיט רבנו האר"י לסעודה ג', ששם ראה שהיה אומר במפורש זעיר אנפין לפי משקל השיר. אך מ"מ כתב: שבספר כתר מלכות (שכידוע מיוחס להב"א בעצמו) כתב: להיות שהשעה זאת הזעיר אנפין עולה בעלייה גדולה עד הדיקנא, אין מן הראוי שנזכיר אותו בתואר זה של זעיר אנפין, לכן לעת עתה יאמרו זחיר אנפין, עכ"ד. ואני נוהג לסיים דא היא סעודתא דמלכא קדישא בלבד, ולפעמים אני מסיים דא היא סעודתא דמלכא קדישא זחיר אנפין. עכ"ל הב"א. וכל אחד יבחר את הנכון לדעתו לעשותו, אך לענ"ד נראה שקושייתו שהקשה על מקובלי ירושלים ממנהג רבנו האר"י לומר בפיוט שחיבר זעיר אנפין במפורש, היא קשה ביתר שאת גם על הסוברים שלא לומר בשעה זו זעיר אנפין, שהרי רבנו האר"י כתב את הפיוט על שעה זו ובמפורש הזכירו בשמו, ואם רבנו האר"י לא שנהא שאר המקובלים מנין להם. וצ"ע.

רמג. אחר שביאר רבנו האר"י בשער הכוונות (ש) שאין מקדשים על היין בסעודה שלישית כתב וז"ל: וכל הפרטים אחרים שביארנו בב' סעודות הראשונות תעשה אותם ג"כ בסעודה זו, ולכאורה משמע מדבריו שגם ההקפות יעשה בסעודה שלישית, שלא בא לשלול בדבריו אלא הקדוש ולא שאר דברים, שבמפורש מזכיר וכל הפרטים האחרים. ואח"כ ראיתי שכן כתב החמדת ימים (שבת קדש פרק י"ז) וז"ל: והיה כשבתו על השלחן אשר לפני ה' יאמר, דא היא סעודתא דז"א, ויקיף ויריח בהדס ויחזור ויקיף כסדר שאר הסעודות, ויאמר פיוט הרב. עכ"ל. וכן מצאתי שכתב במפורש בספר שמן ששון על שער הכוונות (דרושי מנחת שבת קדוש אות מ"ו) וז"ל: ולענ"ד נראה דצריך ג"כ לעשות ב' הקפות על דרך סעודת שחרית, וזה נראה ממה שכתב לקמן בסמוך וכל פרטים אחרים שביארנו בב' סעודות הראשונות תעשה אותם גם כן בסעודה זו כו', זה נראה לרבות ב' הקפות, דאין עוד פרטים אחרים כנודע לעובדי ה' בכונה ועיין בסודר. עכ"ל.

רמד. ואולם הב"א (ש"ש ח"י שרה אות י"ב) כתב: ואין מנהגינו להקיף השולחן במנחת שבת, יען כי לא נתפרש דבר זה בדברי רבינו האר"י ז"ל על סעודה זו. ובשו"ת רב פעלים (ח"ב סוד ישרים ס"ו ז) נשאל על ענין ההקפות בסעודה שלישית מדוע אין עושים, ואם יעשה האם מעכב, או שמא אינו מועיל ואינו מזיק. והשיב שכמו שבסעודה ראשונה ושניה אנו עושים רק ב' הקפות ולא עושים הקפה שלוש להיות מקומה גבוה ואין אנו יכולים לפעול על ידינו דבר, כמו כן בזה מובן שאין עושים הקפות כלל בסעודה זו, כי להיות כל סעודה זו עצמה היא במקום עליון מאד, דלכן אין קדוש בסעודה, לכך אין לנו יכולת להמשיך כלום על ידינו בהקפות כלל. עכ"ל. [ולענ"ד הקלושה והרטושה לכאורה היא שרבנו האר"י דבר על אותה בחינה בליל שבת ובבוקר שאין בנו כח להמשיך, אולם במנחת שבת על אף גובהה מי אמר שאין יכולת להמשיך מאור מקיף שלה וכמו בשתי הסעודות, ודוגמא לדבר שתפלין של שימושא רבה על אף גובהה הרב אנו מברכים עליהם, למרות שהם יותר מתפלין של רש"י ור"ת ביהד]. ואולם אע"פ שלא השיב לשאלה השניה אם יעשה אם מזיק או לא, נראה מדבריו שלדעתו אם יעשה לא יזיק, שהרי הטעם שכתב שלא לעשות הקפות הוא מפני שאין אנו יכולים לפעול במקום כזה גבוה, וא"כ מה נזק יגיע אם נעשה. ומעתה מאחר שהעלינו שלדעת הב"א אינו והשמן ששון צריך, ולדעת הב"א שאינו צריך אינו מזיק, א"כ אדרבה יעשה הקפות ובודאי שתהיה בזה תועלת. כן נלע"ד.

רמ. אין צריך לקדש בסעודה שלישית, שקדוש היום הוקש לקדוש הלילה (פסחים ק"ו), וכשם שבלילה מקדש פעם אחת כך גם ביום די בפעם אחת (טור ס' רצ"א בשם הרא"ש), ואולם הרמב"ם (פ"ל משבת ה"ט) כתב שצריך לקבוע כל סעודה משלושת הסעודות על היין, ויש אומרים שלדעת הרמב"ם צריך לעשות קדוש בסעודה שלישית קודם הסעודה כמו בסעודה שניה, (טור שם, וכן הבין רבנו האר"י בשער הכוונות דף ע"ו ע"א), ויש אומרים שאינו מוכרח וכונת הרמב"ם לשתות יין בסעודה (כס"מ על הרמב"ם שם, וכ"כ בב"י ובבדק הבית הכריח זאת מראה אחרת), וכתב הב"י: וכיון שכל הפוסקים סוברים שאין צריך לקדש וגם לשון הרמב"ם אינו מבואר שיצריך לקדש אין מקדשין, ומכל מקום המקדש לא הפסיד, כיון שאפשר לפרש דברי הרמב"ם שמצריך לקדש יכול לומר כהרמב"ם אני נוהג וכיון שגם לשאר הפוסקים אין איסור בדבר אין מוחזין בידו. עכ"ל. וכ"פ בשו"ע (ס' רצ"א סעי' ד'), שאין צריך לקדש, ולשון אין צריך משמע שאם רוצה יכול. [ואף לפי מה שהכריח בבדק הבית בדעת הרמב"ם שאין צריך לקדש קודם הסעודה, בכל זאת סיים שמי שרוצה לקדש אין מוחזים בידו]. ואולם רבנו האר"י (בשער הכוונות שם) ביאר ע"פ הסוד שאין מקום כלל לקדש קודם סעודה שלישית, ומכיון שכן הנכון הוא שלא לקדש, וכן המנהג. [ומ"מ מי שירצה לקדש עדיין אין מוחזים בידו, כי אינו עושה שום איסור ורק מברך הגפן, מ"מ נכון ללמדו שלא יקדש, ודע שבספר תיקוני שבת (שנת שיע"ג) שהיה קרוב מאוד לזמן רבנו האר"י כתב כל הסדר המתוקם מרבנו האר"י וכתב לעשות ממש קידוש קודם סעודה ג', כמו בסעודה ב' עם פסוקים מיוחדים לאומרים קודם הקידוש, ע"ש. וכנראה שלא ראה דברי רבנו האר"י שהבאנו].

רמא. ואמנם כתב רבנו האר"י (ש) שאף אין לקדש קודם סעודה שלישית, מ"מ צריך לשתות יין בתוך הסעודה ולברך בורא פרי הגפן, [וכתב שם לכיון בכונה מסוימת של הקדוש, רק שיעשה זאת בסעודה עצמה]. ואולם לא נתבאר בדבריו מה שיעור השתיה שצריך לשתות, ומשמע שדי בכלשהו, ונראה שיברך על רביעית וישתה רביעית או רוב רביעית בדומה לקדוש. [ממה שלא כתב שיעור מסוים, ואע"פ שגם רביעית לא כתב רבנו האר"י, מ"מ זהו שיעור חשוב הכי פחות שיש, וגם ממה שכתב לכיון בזה כונת הקדוש אפשר שהם באותו שיעור, וכן נראה שהבין הב"א (ש"ש ח"י שרה אות י"א) שהסתפק במי שיש לו כוס אחד האם יברך עליו בסעודה שלישית או יעשה עליו הבדלה, וממה שלא כתב לברך על הכוס ולשתות ממנו מעט, וישאר לו גם להבדלה, מוכח שסובר שצריך לשתות רביעית או רובה, וא"כ לא ישאר להבדלה. ומ"מ לענ"ד מי שקשה לו יכול לברך על הגפן וישתה מעט, שבסופו של דבר מקיים דברי רבנו האר"י שכתב לברך בורא פרי הגפן וישתה יין].

רמב. כתב רבנו האר"י (שער הכוונות דף ע"ה ע"ד) שקודם הסעודה יאמר בקול רם: דא היא סעודתא דזעיר אנפין. [ואע"פ שביאר לפני כן שכעת הז"א אוכל מפה דעתיק, ולכן היא הסעודה הגבוהה ביותר, מ"מ סעודה שלישית היא כנגד ז"א שכעת הוא לבד עלה אל העתיק, ולכן אומרים שזו היא סעודת ז"א, כמבואר בשער הכוונות (ש)]. והב"א (ש"ש ח"י שרה אות י') כתב: בסעודת המנחה קודם שתטול ידיך להמוציא, תאמר בקול רם ובשמחה רבה, אתקיננו סעודתא דמהימנותא שלימתא חדוותא דמלכא קדישא, אתקיננו סעודתא דמלכא, דא היא סעודתא דזעיר אנפין, כנזכר בשער הכוונות. עכ"ל. ואע"פ שרבנו האר"י כתב רק לומר דא היא סעודתא דז"א, פשוט לו לרבנו להוסיף את כל הלשון כמו שאומרים בסעודת ראשונה וישניה. [ועוד כתב הב"א (ש) שמקובלי ירושלים מקפידים להזכיר תמיד

